

PAKKAUSMERKINTÖJEN VALVONTAOHJE

1. JOHDANTO

Tämän ohje on tarkoitettu elintarvikevalvojien avuksi pakkausmerkintöjen valvonnassa. Ohjeessa keskitytään pääsääntöisesti pakkausmerkintäasetuksen (KTMa 1084/2004) edellyttämien merkintöjen oikeellisuuden valvontaan, mutta lisäksi käsitellään eräitä muitakin yleisiä merkintäasioita (ravintoarvo, ravitsemus- ja terveystieteet, elintarvikkeiden täydentäminen).

Myös toimijoille ohje voi olla avuksi omaavalvonnan suunnittelussa ja toteuttamisessa.

Elintarvikelain tarkoituksen mukaisesti pakkausmerkintävalvonnan tarkoituksena on varmistaa, että

- elintarvikkeen turvallisuus ei vaarannu virheellisten merkintöjen vuoksi
- pakkausmerkinnöissä annettava tieto on totuudenmukaista eikä johda kuluttajaa harhaan
- kuluttajan taloudellinen suoja ei vaarannu virheellisten merkintöjen vuoksi.

Viranomaisen toiminnan tulee perustua laissa olevaan toimivaltaan ja viranomaistoiminnassa tulee tarkoin noudattaa lakia. Viranomaisohjeet eivät ole oikeudelliselta luonteeltaan muita viranomaisia tai toimijoita sitovia. Viime kädessä lainsäädännön soveltamista koskevat kysymykset ratkaisee tuomioistuin. Ohjeessa esitetyt tulkinnat ovat Eviran näkemyksiä siitä, miten lainsäädäntöä tulisi soveltaa.

2. LAINSÄÄDÄNTÖ JA OHJEET

- Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä (1084/2004, muutos 1224/2007)
 - jatkossa EPNAs elintarviketietojen antamisesta kuluttajille (1169/2011/EY), ns. kuluttajainformaatioasetus (sovellettava viimeistään siirtymäajan päättyessä 13.12.2014 alkaen)
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus elintarvikkeiden ravintoarvomerkinnoistä (588/2009)
 - jatkossa EPNAs elintarviketietojen antamisesta kuluttajille (1169/2011/EY), ns. kuluttajainformaatioasetus (sovelletaan siirtymäajan päättyessä 13.12.2016 alkaen)
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1924/2006 elintarvikkeita koskevista ravitsemus- ja terveystieteistä
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1925/2006, vitamiinien, kivennäisaineiden ja eräiden muiden aineiden lisäämisestä elintarvikkeisiin

Tarvittaessa on otettava huomioon myös lisämerkinnät, joita tuotekohtaiset säädökset edellyttävät (esim. säädökset hunajasta, oliiviöljystä, suklaasta, säilötyistä maidoista, täysmehusta ja nektarista, hilloista, hyytelöistä ja marmeladeista).

PAKKAUSMERKINTÖJEN VALVONTAOHJE

Seuraavista Eviran ohjeista käy selville valvontaa ohjaavan viranomaisen näkemys siitä, miten pakkausmerkintälainsäädännön vaatimuksia käytännössä tulisi soveltaa:

- Pakkausmerkintäopas (17005/4)
- Ainesosan määrän ilmoittaminen (17027/3)
- Nimisuojan valvontaohje (17049/2)
- Ravintoarvomerkintäopas (17030/1)
- Ravitsemus- ja terveystuotteopas (17052/1)

3. RISKIEN HUOMIOON OTTAMINEN (RISKIPERUSTEISUUS)

Elintarvikelain 6 a § mukaisesti lain nojalla säädettyjä pakkausmerkintävelvoitteita toimeenpantaessa (toimijat) ja niiden noudattamista valvottaessa on otettava huomioon toimijan harjoittaman toiminnan

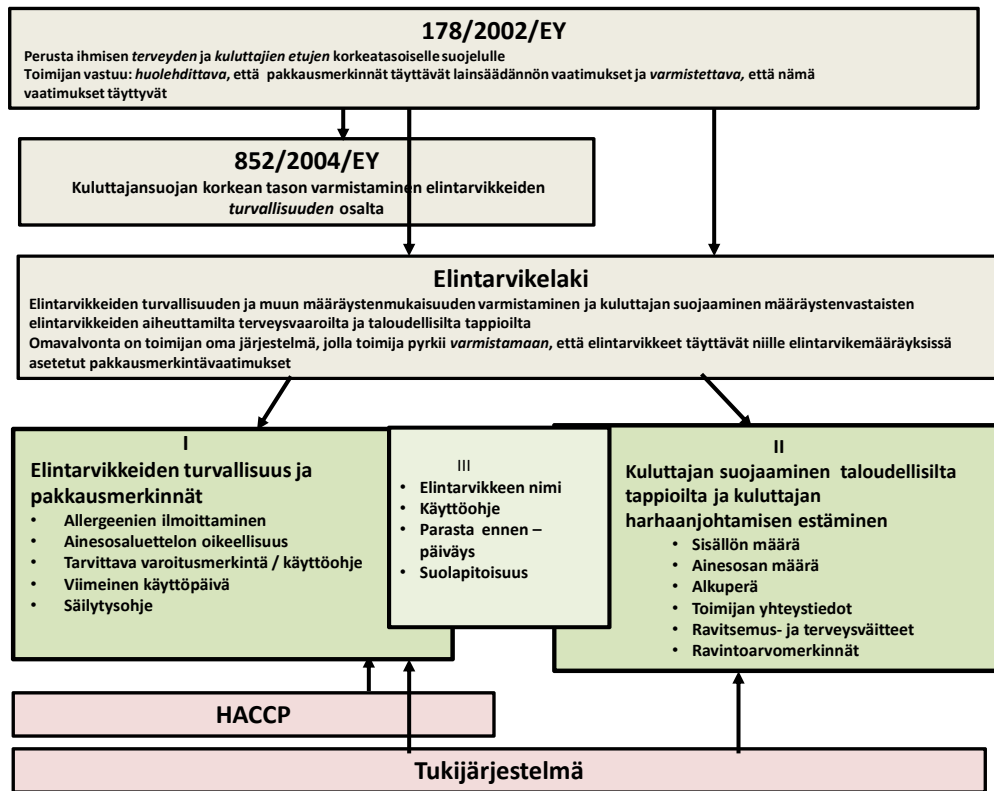
- laajuus (paikallinen / valtakunnallinen toiminta)
- luonne (esim. erityisille kuluttajaryhmille tarkoitettut tuotteet)
- turvallisuus (esim. allergeenien ilmoittaminen, ainesosaluettelon oikeellisuus, varoitusmerkinnät, käyttöohje, viimeinen käyttöpäivä ja säilytysohje)
- kuluttajansuoja
 - kuluttajan tiedonsaanti valintojen tekemistä varten – tässä korostuu erityisesti merkintöjen vaivaton luettavuus
 - kuluttajan harhaanjohtamisen estäminen (esim. elintarvikkeen nimi, elintarvikkeen alkuperä, sisällön määrä, säädösten mukainen koostumus, ravitsemukselliset ominaisuudet)

4. PAKKAUSMERKINTÖJEN OMAVALVONTA

Ensisijainen vastuu pakkausmerkintöjen oikeellisuudesta on säädetty toimijalle (EPNAs 178/2002/EY 17 art. 1 mom. ja elintarvikelaki 23/2006 19 – 20§).

Seuraavassa kaaviossa on esitetty, miten pakkausmerkintöjen omavalvonta sijoittuu omavalvonnan kokonaisuuteen.

Tuoteturvallisuusyksikkö

PAKKAUSMERKINTÖJEN VALVONTAOHJE

Kaaviossa kohdassa I on esitetty pakkausmerkintöjä, joilla on tai saattaa olla vaikutusta elintarvikkeen turvallisuuteen. Kohdassa II on esitetty pakkausmerkintöjä, joiden virheellisyys voi aiheuttaa kuluttajan harhaanjohtumista ja taloudellisia tappioita. Kohdassa III esitetyillä merkinnöillä voi olla merkitystä sekä elintarvikkeen turvallisuuteen että kuluttajansuojaan.

Vaara-analyysi on tarpeen vain niiden pakkausmerkintöjen osalta, joilla voi olla vaikutusta elintarvikkeen turvallisuuteen (esim. allergeenien ristikontaminaation hallinta ja varoitusmerkinnän tarve). Pakkausmerkintöjen oikeellisuutta hallitaan tukijärjestelmän puitteissa.

4.1 Valmistajan omavalvonta

Omavalvonnassaan toimijalla tulee olla työkäytännöt/työohjeet, joilla hän varmistaa

- reseptien oikeellisuuden suhteessa säädöksiin
- reseptien ja pakkausmerkinnöissä ilmoitettujen tietojen vastaavuuden ja oikeellisuuden
 - ainesosaluettelo
 - mahdolliset allergeenit ja gluteeni sekä varoitusmerkintä tarvittaessa kontaminaatiosta
 - ainesosan määrä tarvittaessa
 - elintarvikkeen nimi
 - suolapitoisuus tarvittaessa
 - tarvittavat lisämerkinnät
 - ravintoarvomerkinnot tarvittaessa
 - vapaaehtoiset lisämerkinnät, mm. ravitsemus- ja terveysväitteet
- ainesosien annosteluun käytettävien manuaalisten tai automaattisten mitta-astioiden ja punnituslaitteiden oikean käytön ja kalibroinnin

PAKKAUSMERKINTÖJEN VALVONTAOHJE

- että reseptit pidetään ajan tasalla lainsäädännön, tuotteen koostumuksen tai tavarantoimittajan vaihtuessa
- että raaka-ainetoimittajilta on saatu ajantasaiset tuotetiedot, spesifikaatiot
- että tieto reseptimuutoksista kulkee koko ketjussa
 - toimijan kotisivujen tuotetiedot
 - kuluttajaneuvonta
 - muu mahdollinen kirjallinen aineisto, esim. esitteet, tuote-esittelijöiden materiaali
 - Sinfos-tuotetietopankki
- sisällön määrän oikeellisuuden
 - omavalvonnassa voidaan ohjeellisesti käyttää KTMP:ssä valmispakkauksista esitettyjä kriteerejä (179/2000, liite I ja liite II, lähinnä kohta 2.2.1)
- oikean tuotteen pakkaamisen oikeaan pakkaukseen

4.2 Maahantuojan omavalvonta

Myös maahantuojan pitää omavalvonnallaan varmistaa se, että pakkausmerkinnät vastaavat tuotteen reseptiä ja että merkinnät on oikein käännetty suomeksi ja ruotsiksi. Maahantuojalla tulee olla riittävät ja oikeat tiedot maahantuomastaan elintarvikkeesta sekä sitä koskevasta lainsäädännöstä (elintarvikelaki, 19 §). Maahantuoja ei myöskään saa toimittaa eteenpäin tuotetta, jos se tietää tai sillä on syytä olettaa tuotteen olevan merkinnöiltään lainsäädännön vastainen. Keskeisiä hallintakeinoja maahantuojan omavalvonnassa ovat toimivat työkäytännöt/työohjeet

- tavarantoimittajien valinnasta (esim. valmistajalla on laatu järjestelmä, toimittaja-auditoinnit)
- uusien tuotteiden valinnasta (esim. ajantasaiset tuotekuvaukset, spesifikaatiot)
- tiedon hankinnasta koskien tuotteiden tuotanto-olosuhteita ja koostumusta
- henkilökunnan osaamisesta, vastuuhenkilöiden nimeämisestä

4.3 Myymälän omavalvonta

Valmiiksi pakattujen elintarvikkeiden osalta merkintöjen oikeellisuudesta on vastuussa se toimija, jonka nimellä tai toiminimellä elintarviketta myydään. Myymälä vastaa siten kohdassa 4.2 esitettyjen periaatteiden mukaisesti niiden elintarvikkeiden pakkausmerkintöjen oikeellisuudesta, jotka se

- valmistaa ja pakkaa
- myy omalla nimellään.

Pelkästään pakkaamiensa elintarvikkeiden osalta myymälän tehtävänä on varmistaa, että valmistajan toimittamat tiedot - siltä osin kuin niitä myymälän pakkaamisessa elintarvikkeissa edellytetään - välittyvät oikein pakkaukseen. Myymälä vastaa niiden merkintöjen oikeellisuudesta, joihin sillä on mahdollisuus vaikuttaa (sisällön määrä, viimeinen käyttöpäivä tai parasta ennen – päivä, säilytysohje).

Myymälään valmiiksi pakattuina toimitettujen elintarvikkeiden osalta myymälän tulee lähinnä varmistaa, ettei se pidä myynnissä elintarvikkeita, joista puuttuvat suomen- ja ruotsinkieliset merkinnät.

Myöskään myymälä ei saa toimittaa eteenpäin tuotetta, mikäli se tietää tai sen on syytä olettaa tuotteen olevan merkinnöiltään lainsäädännön vastainen.

4.4 Omavalvonnan toimenpiteet, kaikki toimijat soveltuvin osin

PAKKAUSMERKINTÖJEN VALVONTAOHJE

Toimijalla tulee olla suunnitelma siitä, millaisiin toimenpiteisiin ryhdytään ja millaisella aikataululla, jos pakkausmerkintöjen omavalvonnan puitteissa havaitaan puutteita tai virheitä

- reseptin oikeellisuudessa suhteessa ao. säädöksiin
- reseptin ja merkintöjen vastaavuudessa
- merkintöjen oikeellisuudessa
- sisällön määrän oikeellisuudessa
- tuotteen pakkaamisessa väärään pakkaukseen.

Jos elintarvikkeen turvallisuus on uhattuna virheellisten tai puutteellisten merkintöjen vuoksi, toimijan on ryhdyttävä takaisinvetotoimenpiteisiin. Evira on ohjeistanut, missä tapauksissa takaisin veto katsotaan tarpeelliseksi:

http://www.evira.fi/files/attachments/fi/evira/lomakkeet_ja_ohjeet/elintarvikkeet/takaisinvedot/takaisin veto_ohje_pakk.merk.virh..pdf

5. PAKKAUSMERKINTÖJEN VIRANOMAISVALVONTA

Kunnan tehtävänä on huolehtia pakkausmerkintävalvonnasta alueellaan olevien toimijoiden osalta. Paitsi pakkauksessa olevia merkintöjä, kunnat valvovat myös esitteissä tai muulla tavoin elintarvikkeesta annettuja tietoja (esim. toimijan kotisivut).

Aluehallintovirastojen tehtävänä puolestaan on toimialueellaan suunnitella, ohjata ja valvoa pakkausmerkintävalvontaa sekä valvoa pakkausmerkintämääräysten noudattamista.

Eviran tehtävänä on valtakunnallisesti suunnitella, ohjata ja kehittää pakkausmerkintävalvontaa. Tarvittaessa Evira voi käyttää elintarvikelain mukaisia hallinnollisia pakkokeinoja varmistukseen elintarvikkeista annettujen tietojen määräysten mukaisuuden elintarvikkeiden markkinoinnissa, kuten televisio-, internet- ja lehtimainonnassa. Tällaista markkinointia, johon Evira voisi puuttua, eivät sen sijaan ole elintarvikkeiden pakkauksissa olevat merkinnät, vaan niihin puuttuminen on kunnan tehtävä.

Muut valvontaviranomaiset (Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus, Puolustusvoimat, Tullilaitos ja rajaeläinlääkärit) huolehtivat pakkausmerkintöjen valvonnasta omalta osaltaan.

EPNAs 882/2004/EY virallisesta valvonnasta edellyttää, että jäsenvaltioiden on valvottava, että toimijat noudattavat elintarvikelainsäädännön vaatimuksia kaikissa tuotanto-, jakelu- ja jalostusvaiheissa. Valvonnan tehtävänä on näin ollen varmistaa, että toimija on varmistanut pakkausmerkintöjen säännöstenmukaisuuden omavalvonnallaan.

Pakkausmerkintöjen valvontaa kannattaa tehdä projektinomaisesti, jolloin tarkastuksiin muodostuu niiden tekemistä helpottava rutiini.

Pakkausmerkintätarkastuksia voidaan kohdentaa esim. seuraavasti:

- Valtakunnallisessa jakelussa olevat tai eniten myydyt tuotteet jokaisesta tuoteryhmästä
- Uusimmat tuotteet
- Satunnaiset kaksi tai kolme tuotetta jokaisesta tuoteryhmästä
- Kaikki tuotteet valitusta tuoteryhmästä

Viranomaisvalvonnan lähtökohtana on tarkastaa, miten toimija omavalvonnassaan on varmistanut merkintöjen oikeellisuuden.

PAKKAUSMERKINTÖJEN VALVONTAOHJE

5.1 Valvonta elintarvikkeita valmistavassa yrityksessä

5.1.1 Merkintöjen säännöstenmukaisuuden tarkastaminen

Merkintöjä voidaan tarkastaa sen varmistamiseksi, onko merkinnöistä annettuja säännöksiä noudatettu, eli ovatko merkinnät muodollisesti oikein:

- merkintöjen luettavuus
 - o tämä on oleellinen tarkastettava asia. Ellei merkintöjä ole mahdollista vaihtomasti lukea, kuluttajien oikeus tehdä tietoon perustuvia valintoja vaikeutuu. Sitä paitsi, ellei normaalin näkökyvyn omaava kuluttaja pysty merkintöjä lukemaan, on toissijaista, mitä merkintöjä pakkaukseen on tehty.
- merkinnät ovat suomeksi ja ruotsiksi (poikkeukset huomioon ottaen)
- kaikki vaaditut merkinnät löytyvät
 - o pakkausmerkintäasetuksen edellyttämät merkinnät
 - o erityissäädösten edellyttämät lisämerkinnät tarvittaessa
- onko merkinnät tehty säädösten mukaisesti, esim.
 - o lisäaineet ilmoitettu sekä ryhmänimellä että lisäaineen nimellä tai E-koodilla

5.1.2 Merkintöjen oikeellisuuden tarkastaminen

Merkintöjen oikeellisuus selviää ainoastaan reseptitarkastuksen avulla. Reseptitarkastusta tarvitaan sen selvittämiseksi

- onko elintarvikkeen nimi oikein muodostettu
- onko ainesosaluettelossa mainittu kaikki valmistuksessa käytetyt ainesosat, erityisesti yliherkkyyttä aiheuttavat ainesosat
- onko ainesosien järjestys oikea
- onko koostetut ainesosat purettu oikein ainesosaluetteluun
- ovatko ainesosaluettelossa ilmoitetut lisäaineet sallittuja ko. tuotteeseen, linkki Eviran valvontaohjeeseen:
http://www.evira.fi/portal/fi/elintarvikkeet/tietoa_elintarvikkeista/koostumus/elintarvikkeparanteet/valvontaohje/
- onko ainesosan määrä tarvittaessa ilmoitettu
- onko kuvien ja merkkien käyttö oikeutettua ja ao. sääntöjen mukaista (esim. alkuperämerkit, koostumukseen liittyvät kuvat)
- onko väittämien käyttö oikeutettua (ravitsemus- ja terveysväitteet sekä muut väitteet, esim. lisäaineeton)
- onko tarvittaessa ao. tuotekohtaisen säädöksen edellyttämät merkinnät otettu huomioon (esim. hillon hedelmäpitoisuus, suklaan kaakaopitoisuus, hunajan alkuperä)
- onko nimisuojatun tuotteen nimen käyttö oikeutettua (esim. karjalanpiirakka)
- ovatko elintarvikkeen täydentämiseen käytetyt vitamiini- ja kivennäisaineet sekä niiden yhdisteet sallittuja
- onko elintarvikkeen täydentämiseen käytettyä vitamiinia tai kivennäisainetta vaikuttava määrä lopullisessa tuotteessa
- onko ravintoaineiden määrät ilmoitettu oikein ravintoarvomerkinnässä.

Reseptitarkastuksessa voidaan edetä seuraavasti:

- Tarkastetaan, että kaikki reseptissä olevat ainesosat on ilmoitettu ainesosaluettelossa ja käyttäen elintarvikkeen nimiä (lukuun ottamatta luonnollisesti lisäaineita, jotka voidaan ilmoittaa myös E-koodilla). Erityisesti kiinnitetään huomiota koostettujen ainesosien ilmoittamiseen ja varmistetaan yliherk-

PAKKAUSMERKINTÖJEN VALVONTAOHJE

kyyttä aiheuttavien ainesosien ilmoittaminen. Tämä edellyttää ajantasaisen, oikein laadittujen tuotetietojen, spesifikaatioiden saamista raaka-ainetoimittajilta. Tarvittaessa koostettujen ainesosien ja lisäaineseosten sisältämien ainesosien määrästä on lisäksi saatava tiedot niiden valmistajilta, jotta ainesosat voidaan ilmoittaa oikein lopullisen elintarvikkeen pakkauksessa. Valtuutuksen tietojen saantiin antaa elintarvikelain 51 §, jonka mukaan valvontaviranomaisella on oikeus saada toimijalta valvonnan suorittamiseksi välttämättömät tiedot, ja lisäksi toimijan on annettava valvontaa varten tarpeellinen apu (26 §). Elintarvikelain 19 § puolestaan edellyttää, että toimijalla on oltava riittävät ja oikeat tiedot tuottamastaan, jalostamastaan ja jakelemastaan elintarvikkeesta.

- Lasketaan tuotteen reseptipaino ja paino mahdollisen paistohävikin jälkeen. Laskennassa on hyvä käyttää apuna toimijan laskentajärjestelmän tietoja ja/tai tarkistaa tiedot suoraan raaka-aine- ja reseptitietojärjestelmästä toimijan henkilökuntaa apuna käyttäen.
- Lasketaan seuraavissa tapauksissa ainesosien määrät ja verrataan niitä lainsäädäntöön ja pakkausmerkintöihin:
 - o Käytettyjen lisäaineiden määrät lasketaan yleensä lopullisen tuotteen painosta eli paistohävikin jälkeisestä painosta ja verrataan lainsäädännön asettamiin enimmäismäärärajoituksiin. Poikkeuksena ovat tietyt säilöntäaineet, joissa rajoitukset koskevat niiden käyttömäärää.
 - o Sellaisten tuotteiden ainesosien määrät, joiden koostumuksesta on säädetty erityislainsäädännössä (esim. suklaa, mehut, hillot).
 - o Sellaisten ainesosien määrät, joita on korostettu tuotteen pakkausmerkinnöissä (esim. nimessä) tai joiden ilmoittaminen on muusta syystä pakollista.
 - o Suolan määrä, mikäli sen ilmoittaminen on pakollista tai se on muuten ilmoitettu pakkausmerkinnöissä.
 - o Lihapitoisuuden ilmoittaminen lihavalmisteeissa.
 - o Lisättyjen vitamiinien ja kivennäisaineiden kokonaismäärät lasketaan lopullisen tuotteen painosta. Ravintoarvomerkinnässä tulee ilmoittaa kyseisten vitamiinien ja kivennäisaineiden kokonaismäärä lopullisessa tuotteessa, eli yhteenlaskettuna tuotteen raaka-aineista ja täydentämisestä peräisin olevat vitamiinit ja kivennäisaineet.

Liitteessä 1 on esitetty esimerkki reseptin purkamisesta.

Liitteenä 2 on lomake, jota pakkausmerkintöjen tarkastuksessa voidaan käyttää muistilistan tavoin.

5.2 Maahantuojan valvonta

Maahantuojan pakkauksista voidaan tarkastaa merkintöjen säännöstenmukaisuus samalla tavoin kuin kotimaisten valmistajien osalta (kohta 5.1.1)

PAKKAUSMERKINTÖJEN VALVONTAOHJE

Merkintöjen oikeellisuuden tarkastamisessa painottuu maahantuojan omavalvonnan osuus, eli niiden työkäytäntöjen selvittäminen, joiden avulla maahantuojat varmistavat merkintöjen oikeellisuuden (kohta 5.1.2). Mikäli valvoja katsoo, että jotakin kohtaa on tarpeellista selvittää tarkemmin, maahantuojan velvollisuus on antaa valvontaa ja tarkastusta varten tarpeellinen apu.

5.3 Myymälän valvonta

Myymälässä tapahtuvan valmistamisen ja pakkaamisen osalta noudatetaan samoja periaatteita kuin kohdissa 5.1.1 ja 5.1.2.

Myymälässä tapahtuvan pelkän pakkaamisen osalta valvojan tehtävänä on valvoa, että myymälällä on työkäytännöt, joilla se varmistaa valmistajan vastuulla olevien merkintöjen välittymisen oikein pakkaamiensa elintarvikkeiden pakkauksiin (elintarvikkeen nimi, allergeenit, alkuperä tarvittaessa ja alkoholipitoisuus tarvittaessa). Lisäksi tulee valvoa, että myymälällä on oltava työkäytännöt niiden merkintöjen oikeellisuuden varmistamiseen, joista se itse on suoranaisesti vastuussa (sisällön määrä, parasta ennen –merkintä tai viimeinen käyttöpäivä ja säilytysohje).

Myymälään valmiiksi pakattuina tulleiden elintarvikkeiden osalta valvonnan tehtävänä on lähinnä varmistaa, että myymälä on hoitanut omavalvontavelvoitteen niin, ettei se pidä myynnissä elintarvikkeita, joista puuttuvat suomen- ja ruotsinkieliset merkinnät.

6. NÄYTTEENOTTO JA TUTKIMUKSET

Näytteenoton perusteella saadaan lisävarmistusta siihen, että tuote vastaa reseptiä ja pakkausmerkinnöissä annettuja tietoja. Varsinkin jos toimija ei omavalvontansa puitteissa ota näytteitä tai jos niiden tulosten perusteella ei ole ryhdytty tarvittaviin toimenpiteisiin, on viranomaisnäytteenotto perusteltua. Näytteenottoa tulisi kohdistaa seuraaviin asioihin:

- suolapitoisuus
 - Eviran toimesta tehdyssä selvityksessä kävi ilmi, että suolapitoisuuden ylityksiä oli kuntavalvonnan ottamissa näytteissä esiintynyt runsaasti vuosina 2008 – 2010; erityisesti leipänäytteissä
 - näytteenottoa tulisi kohdentaa erityisesti niihin tuotteisiin, joiden ilmoitettu suolapitoisuus on lähellä voimakassuolaisen ilmoittamisrajaa
- erityislainsäädännön edellyttämät merkinnät, esim
 - rasvapitoisuus (juustot, makkarat)
- lisäaineet
 - lisäaineiden valvontaohjeen mukaan näytteitä otetaan tarvittaessa, ja erityisesti niitä on otettava silloin, kun epäillään määrästenvastaisuutta (http://www.evira.fi/portal/fi/elintarvikkeet/tietoa_elintarvikkeista/koostumus/elintarvikeparanteet/valvontaohje/)
- elintarvikkeiden täydentäminen vitamiineilla tai kivennäisaineilla
 - näytteitä otetaan tarvittaessa epäiltäessä määrästenvastaisuutta ja erityisesti jos on kyseessä kapean turvamarginaalin vitamiini tai kivennäisaine (D-vitamiini, A-vitamiini, niasiini, foolihappo, B6-vitamiini, kivennäisaineet)
- lihapitoisuus
 - kun lihapitoisuus analysoidaan, tarvitaan näytteet käytetyistä lihalajitelmista sekä reseptit
 - lihapitoisuus voidaan myös laskea tai todentaa toimijan järjestelmien avulla käytettyjen lihalajitelmien analyysitietojen perusteella, jolloin määrittämisä ei tarvita
- sisällön määrä

Tuoteturvallisuusyksikkö

PAKKAUSMERKINTÖJEN VALVONTAOHJE

- o mikäli on tarpeen selvittää yksittäisen elintarvikkeen sisällön määrän oikeellisuus, voidaan viranomaisvalvonnassa käyttää esim. 32 pakkauksen keskimääräistä valmistushetken painoa, jonka tulee olla pakkauksessa ilmoitetun mukainen

7. TOIMENPITEET

Jos tarkastetuissa pakkausmerkinnöissä havaitaan virheitä, valvojan tulee ryhtyä tarvittaviin valvontatoimenpiteisiin. Jos virheet ovat vähäisiä eivätkä heikennä elintarviketurvallisuutta tai johda kuluttajaa harhaan, voidaan korjauksille antaa riittävän pitkä määräaika ottaen huomioon varastossa olevan pakkausmateriaalin määrän. Esimerkkejä tällaisista vähäisistä virheistä:

- ainesosaluettelon paljousjärjestys ei ole oikea
- käytettyä vettä ei ole ilmoitettu ainesosaluettelossa
- lisäaineen ryhmänimi puuttuu tai on virheellinen.

➤ Raportointi KUTI-valvontatietojärjestelmässä: arviointiasteikko B

Jos merkinnöissä on alla lueteltujen kaltaisia virheitä, jotka voivat heikentää elintarviketurvallisuutta tai johtaa kuluttajaa harhaan, on valvojan tilanteesta riippuen joko kehotettava tai määrättävä virheet korjattavaksi määräajan kuluessa. Virheet tulee korjata joko välittömästi tai enintään muutama kuukauden määräajan kuluessa.

Esimerkkejä virheistä, joiden korjaamiselle voidaan antaa enintään muutaman kuukauden määräaika:

- harhaanjohtava elintarvikkeen nimi
- alkuperämerkintä puuttuu (tarvittaessa) / virheellinen
- parasta ennen - merkintä puuttuu / virheellinen
- sisällön määrän puuttuu / virheellinen
- suolan määrä / merkintä "voimakassuolainen" puuttuu (tarvittaessa)
- korostetun ainesosan määrä puuttuu
- elintarvikkeesta esitetään kiellettyjä ravitsemus- tai terveysväitteitä
- ravintoarvomerkintä ei vastaa tuotteen koostumusta

➤ Raportointi KUTI-valvontatietojärjestelmässä: arviointiasteikko C

Esimerkkejä virheistä, jotka tulisi korjata välittömästi (välttämättä ei kuitenkaan edellytetä takaisinvetoa):

- epäselvät tai liian pienet merkinnät
- viimeinen käyttöpäivä puuttuu / virheellinen
- säilytysohje puuttuu / virheellinen (helposti pilaantuvat)
- tarvittava varoitusmerkintä / käyttöohje puuttuu
- elintarvikkeesta esitetään lääkkeellisiä väitteitä

➤ Raportointi KUTI-valvontatietojärjestelmässä: arviointiasteikko D

Takaisinvetoon johtavia syitä ovat aina allergeenin ilmoittamatta jättäminen ja allergeenikontaminaatiosta johtuvan varoitusmerkinnän puuttuminen (Eviran ohje:

http://www.evira.fi/attachments/elintarvikkeet/valvonta_ja_yrittajat/ohjeet_allergeenivirheesta.pdf

Tuoteturvallisuusyksikkö

PAKKAUSMERKINTÖJEN VALVONTAOHJE

Muita takaisinvedon syitä ovat esim. (Eviran ohje

http://www.evira.fi/files/attachments/fi/evira/lomakkeet_ja_ohjeet/elintarvikkeet/takaisinvedot/takaisinvedo_ohje_pakk.merk.virh..pdf

- kaikkien merkintöjen puuttuminen
- merkinnät eivät ole suomen- ja ruotsinkielellä (ottaen annetut poikkeukset huomioon)
- ainesosaluettelon puuttuminen

Muita takaisinvedon syitä

- elintarviketta on täydennetty muulla kuin sallitulla vitamiini- tai kivennäisyhdisteellä
- elintarvikkeen täydentämisessä on tapahtunut virhe, jonka vuoksi elintarviketurvallisuus voi olla vaarantunut. Tämä korostuu erityisesti, kun on kyse kapean turvamarginaalin vitamiineista tai kivennäisaineista (D-vitamiini, A-vitamiini, niasiini, foolihappo, B6-vitamiini, kivennäisaineet)

➤ Raportointi KUTI-valvontatietojärjestelmässä: arviointiasteikko D

Periaatteet hallinnollisten pakkokeinojen käytöstä on esitetty Eviran ohjeessa <http://www.evira.fi/portal/fi/evira/julkaisut/?a=view&productId=125>

LIITE 1**ESIMERKKI RESEPTITARKASTUKSESTA.****OMENAPITKO**

Ainesosaluettelo: Vehnäjauho, vesi, sokeri, kananmuna, margariini, hiiva, maitojauheen korvike (vehnäjäuho, glukoosi, tärkkelyssiirappi, kasviöljy), pullanparanne (kasviöljy, glukoosi, emulgointiaine E 472, happamuudensäästöaine E 341), taikinanparanne (vehnäjäuho, emulgointiaine E 481), kardemumma, PAN-suola, punainen suklaa (sokeri, kasvirasva, rasvaton maitojauhe, emulgointiaine soijalesitiini, suola, vanilliini, punajuuritiiviste), omenamarmeladi

Resepti:

1000 g	vettä
2500 g	vehnäjäuhoa
250 g	hiivaa
250 g	margariinia
500 g	sokeria
40 g	taikinanparannetta
50 g	pullanparannetta
25 g	PAN-suolaa
300 g	kananmunaa
250 g	maitojauheen korviketta
20 g	kardemummaa
90 g	omenamarmeladia
5 g	<u>omena-aromia</u>
5289 g	

Paistohävikki 10 % → 4752 g

Paiston jälkeen pitkot kuorrutetaan punaisella suklaalla 55 g → lopullinen paino 4807 g

KÄYTETTYJEN LISÄAINESEOSTEN TARKASTAMINEN**Taikinanparanne**

Vehnäjauho
Emulgointiaine E 481
Happamuudensäästöaine E 170
Kasviöljy
Entsyymi

Pullanparanne

Kasviöljy
Emulgointiaine E 472 e
Happamuudensäästöaine E 341
Happamuudensäästöaine E 516
Glukoosi

Paranteiden tuotetiedoista (spesifikaatioista) eivät käy ilmi lisäaineiden määrät, joten toimijan tulee pyytää ne seosten valmistajilta siltä osin kuin on kyse sellaisista lisäaineista, joiden käyttömäärä on rajoitettu. Määrät joudutaan pyytämään, jotta voidaan tarkastaa, onko lisäaineseosten käyttö säästösten mukaista.

Tuoteturvallisuusyksikkö

PAKKAUSMERKINTÖJEN VALVONTAOHJE

Esimerkkipitkon paranteiden lisäaineista seuraavia saa käyttää *quantum satis* –periaatteella, joten niiden määrä ei ole tarpeen selvittää

- E 170
- E 472 e
- E 516.

Seuraaville lisäaineille on asetettu enimmäismäärä, joten niiden määrät seoksissa joudutaan selvittämään valmistajalta

- taikinanparanteen E 481: enimmäismäärä on 5 g/kg ja seos sisältää sitä 7 g
 - o määrä on ok ($1000 \times 7 / 4752 = 1,47 \text{ g/kg}$)
- pullanparanteen E 341: enimmäismäärä on 20 g/kg ja seos sisältää sitä 5 g
 - o määrä on ok ($1000 \times 5 / 4752 = 1,05 \text{ g/kg}$)

KOOSTETTUIJEN AINESOSIEN TARKASTAMINEN**Margariini**

Kovetettu kasvirasva- ja öljy

Vesi

Suola

Emulgointiaineet E 471, E 322 (lesitiini on peräisin rypsiästä)

Happamuudensäätöaineet E 330, E 500

Aromit

A- ja D-vitamiini

Maitojauheen korvike; ainesosien määrät joudutaan selvittämään valmistajalta, koska tämänkaltaisen koostetun ainesosan ilmoittaminen, jolla ei ole mitään tekemistä maidon kanssa, on ongelmallista muulla tavoin kuin purkamalla se ainesosikseen. Elleivät ainesosien määrät käy ilmi tuotetiedoista (spesifikaatiosta), toimijan on selvitettävä ne raaka-ainetoimittajalta, jotta ne pystytään ilmoittamaan ainesosaluettelossa oikeassa paljousjärjestyksessä.

Vehnäjauho	150 g
Tärkkelyssiirappi	50 g
Glukoosi	30 g
Kasviöljy	20 g

Punainen suklaa

Sokeri

Kasvirasva

rasvaton maitojauhe

Emulgointiaine soijalesitiini

Suola

Vanilliini

Punajuuritiiviste

HUOMAUTUKSET ELINTARVIKKEEN NIMEEN JA AINESOSALUETTELOON RESEPTIN JA TUOTETIETOJEN PERUSTEELLA

- oikea **elintarvikkeen nimi** tuotteelle on ”Omenanmakuinen pitko”, koska omenahillon määrä on niin vähäinen (1,87 %), ja maku on peräisin aromista
- **margariini**
 - o on purettava ainesosikseen

PAKKAUSMERKINTÖJEN VALVONTAOHJE

- o emulgointi- ja hapettumisenestoaineita ei tarvitse ilmoittaa, koska niillä ei enää pitkossa ole lisäaineellista vaikutusta (samaa periaatetta sovelletaan A- ja D-vitamiinin ilmoittamiseen)
- o kasvirasvan ja öljyn kovettamisesta on mainittava
- **maitojauheen korvike**
 - o korvikkeen ainesosat on purettava pitkön ainesosien joukkoon; kuten edellä on todettu, nimeä "maitojauheen korvike" ei voi käyttää
- **omenamarmeladi**
 - o ei tarvitse purkaa ainesosikseen, koska määrä jää alle 2 %:n (EY-lainsäädännössä määritelty tuote) ja koska
 - o ei sisällä allergeeneja, jotka pitäisi em. "2 %:n säännöstä" huolimatta ilmoittaa
- **taikinan- ja pullanparanne**
 - o paranteiden kaikki lisäaineet on ilmoitettava, koska paranteita käytetään niiden sisältämien lisäaineiden vuoksi eli niillä on tuotteessa teknologinen vaikutus
 - o paranteissa olevat valmistusaineet toimivat kantaja-aineina tai liuottimina, jolloin niitä ei katsota ainesosiksi, joten niitä ei tarvitse ilmoittaa; näin ollen sana "paranne" häviää ainesosaluettelosta; vain lisäaineet ilmoitetaan
- **punainen suklaa**
 - o on ilmoitettava kuorrutteena, koska se ei täytä suklaalle asetettuja vaatimuksia
 - o soijalesitiini on mainittava nimellään, koska se on allergisoiva ainesosa
 - o punajuuritiiviste ilmoitetaan värin nimellä (punajuuriväri), ja ryhmänimenä käytetään "väriainetta" EPNAs 1333/2008/EY mukaisesti
- **PAN-suola**
 - o on purettava ainesosikseen ja käytettävä elintarvikkeen nimeä ruokasuola-valmiste (PAN-suolan saa mainita lisäksi)
 - o ainesosat ilmoitetaan käyttäen niiden nimiä, ei E-koodeja, koska niiden käyttö ei ole lisäaineellista, vaan ne toimivat natriumkloridin korvaajina
 - o paakkuuntumisenestoainetta ei tarvitse ilmoittaa, koska sillä ei tuotteessa ole lisäaineellista vaikutusta
- **omena-aromi**
 - o ilmoitettava ainesosaluettelossa
 - o voidaan ilmoittaa pelkällä nimellä "aromi", mutta koska tuotteen nimenä on "Omenan makuinen pitko", on suositeltavaa käyttää nimeä "omena-aromi"

TARKISTETTU NIMI JA AINESOSALUETTELO:**Omenan makuinen pitko****Ainesosat:**

Vehnäjauho

Vesi

Sokeri

Kananmuna

Margariini (kovetettu kasvirasva- ja öljy, vesi, suola, aromit)

Hiiva

Omenamarmeladi

Kuorrute (sokeri, kasvirasva, rasvaton maitojauhe, emulgointiaine soijalesitiini, suola, vanilliini, väriaine punajuuriväri)

Tärkkelyssiirappi

Tuoteturvallisuusyksikkö

PAKKAUSMERKINTÖJEN VALVONTAOHJE

Glukoosi

Ruokasuolavalmiste (natriumkloridi, kaliumkloridi, magnesiumsulfaatti, lysinihydrokloridi)

Kardemumma

Kasviöljy

Emulgointiaineet E 481, E 472e

Happamuudensäätöaineet E 170, E 341, E 516

Omena-aromi

LIITE 2

PAKKAUSMERKINTÖJEN TARKASTUSLOMAKE (muistilista, joka voidaan liittää tarkastuskertomukseen)

TUOTE

YRITYS

TARKASTUSPÄIVÄMÄÄRÄ

MERKINTÄVAATIMUS	EI HUOMAUTTAMISTA <i>(merkitään x, jos ok / merkintävaatimus ei koske ko. tuotetta)</i>	ON TARKASTETTU RESEPTISTÄ (TARVITTAESSA) <i>(merkitään x jos tarkastettu -tapauksissa, jolloin tarpeellista)</i>	HUOMAUTETTAVAA
Merkinnät selkeät ja luettavat			
Merkinnät suomeksi ja ruotsiksi (huom. poikkeukset)			
Elintarvikkeen nimi oikein muodostettu - erityislainsäädännön mukainen (tarvittaessa) - vastaa koostumusta			
Ainesosat - vastaavat reseptiä - allergeenit oikein ilmoitettu - - koostetut ainesosat purettu oikein - lisäaineet sallittuja ja käyttömäärät oikein - suolapitoisuus sekä merkintä "voimakassuolainen" tarvittaessa			
Merkintä makeutusaineen käytöstä nimen yhteydessä			
Sisällön määrä			
Parasta ennen / viimeinen käyttöajankohta			
Säilytysohje			

Valmistajan, pakkaajan tai myyjän nimi ja osoite			
Alkuperämaa tarvittaessa			
Käyttöohje tarvittaessa			
Varoitusmerkinnät tarvittaessa - kooste tarvittavista varoitusmerkinnöistä <i>http://www.evira.fi/files/attachments/fi/elintarvikkeet/varoitukset_ja_myynti/pakkausmerkinnat/varoitusmerkinnat_taulukko_paivitys_12032012.pdf</i>			
Alkoholipitoisuus tarvittaessa			
Käytetyt ravitsemus- ja terveystieteet sallittuja ja niiden käytön ehdot toteutuvat			
Täydentäminen sallituilla yhdisteillä ja käyttömäärät oikeat			
Ravintoarvomerkintä tarvittaessa			

Raportointi KUTI-valvontatietojärjestelmässä

- tarkastustulos merkitään ABCD-lomakkeelle (yleiset pakkausmerkinnät, toteutus) tämän ohjeen kohdassa 7. esitettyjen arviointiperiaatteiden mukaisesti